

Кокоша А. В.

магістрант факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Науковий керівник:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Коляда Н. М.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У світі існує кілька тисяч вищих шкіл соціальної роботи та спеціалізованих факультетів університетів, що підготовлюють професійних соціальних працівників. Тільки в Європі налічується понад 500 навчальних закладів, які дають освіту в галузі соціальної роботи [2].

Європейська модель практичного навчання фахівців у галузі соціальної роботи має суттєві відмінності від американської, що обумовлено історично сформованими традиціями в практиці і багатим досвідом (перші програми професійної підготовки соціальних працівників з'явилися спочатку в Амстердамі, потім в Берліні, Лондоні). Також, до чинників, що забезпечує різницю в підходах, відносяться:

- провідна роль церкви в соціальній роботі;
- наявність різноманітних філантропічних організацій, що функціонують багато десятиліть;
- сформована система професійної підготовки через старовинні університети;
- особливий соціально-політичний контекст історичного розвитку [1].

У Великобританії, як і в США, студенти вивчають соціальну роботу на двох рівнях: в коледжах і агентствах (аудиторний і практичний курси).

Величезна увага стало приділятися навчання та підтримки співробітників агентств, які спеціалізуються на роботі зі студентами. Керівники практики – центральні фігури практичного навчання соціальної роботи у Великобританії, які повинні бути акредитовані своїми агентствами, потім в перспективі повинні отримати звання «Викладач практики». Деякі з них (у великих агентствах) повністю звільняються від практичної роботи з клієнтами і прикріплюються до трьох і більше студентам. Практика в агентстві займає у студента близько половини всього обсягу навчального часу, з якого на завершальному етапі практики виділяється зазвичай 80 днів [2].

Основні моделі практичного навчання соціальних працівників класифіковані зарубіжними вченими наступним чином:

1. Модель особистісного росту і розвитку – студент стає ніби клієнтом супервізора, а особистісний ріст розглядається як передумова професійного зростання. Навчання в основному індивідуальне, практикується конфіденційність безпосередньої роботи студента з клієнтом. При чому для супервізора більше значення має процес навчання, ніж його результати.

2. Учнівська модель – професійне зростання студента оцінюється на основі стандартів супервізорства. Навчання проходить у процесі реальної діяльності, в ході спостережень студента за практичною роботою супервізора і копіювання його моделей і стилю роботи. Для супервізора однаково важливі і процес, і результати практики.

3. Управлінська модель, при якій відношення до студента нічим не відрізняється від ставлення до будь-якого зі співробітників агентства, а основна функція керівника практики – управління процесом практики. Підхід зосереджений насамперед на придбанні практичних навичок, при цьому критерії оцінки результатів практики співвідносяться з політикою агентства, серед яких головний – результати роботи студента з клієнтами. Необхідним є суворе дотримання правил, інструкцій, режиму тощо. Звертається увага на трудову та професійну дисциплінованість студента, оскільки найважливіше – захист клієнтів і якість роботи агентства.

4. Модель структурованого навчання, заснована на використанні модульного навчального плану. Практикується метод «Навчання в «команді» – ні процес практики, ні її результати не визнаються пріоритетними. Однаково важливо і набуття навичок, і засвоєння ціннісних основ роботи студентами, також пред'являються певні вимоги до оцінки на основі критеріїв компетентності, оскільки студент працює під безпосереднім наглядом і контролем керівника практики. Така модель набуває все більшого поширення в останні роки, адже обіцяє найбільшу ефективність [3, с. 148–155].

Система підготовки соціальних працівників у Франції є наскрізною і побудована за принципом безперервності освіти – чергується навчання (теоретичне навчання у навчальному закладі чергується з періодами цільової практики, стажувань в різних соціальних службах, установах, організаціях) [1].

Найважливішою умовою доступу до підготовки працівників соціальної сфери є наявність певних особистісних якостей, мотивації, життєвого досвіду, що заявляються на спеціальному іспиті, і наявність повної середньої освіти, що підтверджується дипломом бакалавра відповідного профілю або еквівалентним йому дипломом професійної освіти. Підготовка більш високого рівня передбачає також дво- або трирічний досвід професійної діяльності з обов'язковою атестацією наймача або організації. Все це спрямовано на захист сфери соціальної роботи від професійної некомпетентності [2].

Існує кілька основних професій, які охоплюють сферу соціальної діяльності – це група професій «соціальної кар'єри», які об'єднуються в дану групу як за спільністю цілей і завдань діяльності, так і за критеріями професійної компетентності. Серед таких професій: асистент соціальної служби, радник із соціальної та сімейної економіки, спеціалізований вихователь, вихователь раннього дитинства, вихователь із соціального правоохоронного захисту молоді, аніматор соціально-культурної діяльності.

Спільною рисою цих професій є те, що підготовка до них вимагає закінченої середньої освіти і передбачає різні профілі і рівні підготовки. При існуючій у Франції організації другого ступеня середньої освіти випускники

ліцеїв отримують допрофесійну підготовку ще в період навчання в старших класах середньої школи [1].

Враховуючи наведені вище аргументи зазначимо, що у Франції існує диференційована багаторівнева система підготовки фахівців для соціальної сфери, починаючи з багатопрофільної професійної орієнтації та допрофесійної підготовки в загальноосвітній школі і закінчуючи підготовкою вчених-теоретиків, які повинні пройти всі попередні рівні навчання і мати серйозний особистий практичний досвід.

Французька система підготовки працівників соціальної сфери – одна з найефективніших у світі. Вона є також і однією з найстаріших, але в той же час однією з тих, що найбільш динамічно розвиваються, оновлюються, реформуються. Ймовірно, в цьому одна з причин її ефективності [3, с. 92–98].

Отже, підготовка майбутніх соціальних працівників у західних країнах здійснюється на високому рівні, важливе значення в якій відіграє інтегративний і міждисциплінарний характер її організації. Для України є позитивним вивчення такого досвіду, адже, в сфері освіти і підготовки соціальних працівників залишається ще чимало проблем, а раціональне використання закордонного досвіду дасть можливість вирішити хоча б частину з них.

Список використаних джерел:

1. . Кремнева Т. Подготовка социальных работников за рубежом / Т. Кремнева // Социальная работа. – 2005. – № 1. – С. 46–49.
2. Міжнародний досвід професійної підготовки соціальних працівників [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://stud.com.ua/29421/sotsiologiya/mizhnarodniy_dosvid_profesiynoyi_pidgotovk_i_sotsialnih_pratsivnikiv.
3. Поліщук В. Професійна підготовка фахівців соціальної сфери. Зарубіжний досвід / В. Поліщук. – Тернопіль : «Богдан», 2003. – 183 с.